

AFKOLONISERINGEN

I 1945 var næsten hele Afrika og store dele af Asien underlagt europæiske kolonimagter, først og fremmest Storbritannien og Frankrig. Lidt over halvdelen af Asiens befolkning og 80% af Afrikas levede under kolonistyre.

I mellemkrigstiden havde nogle lande i Mellemøsten – Ægypten, Irak, Saudi-Arabien – opnået selvstændighed, men det store gennembrud for afkolonialiseringen kom i kølvandet på Anden Verdenskrig, som havde svækket de to gamle europæiske kolonimagter alvorligt. Samtidig var kravet om selvstændighed voksende i koloniområderne. Indien var spydspidsen i denne uafhængighedsbevægelse, der i første omgang kom til at omfatte Asien og i anden omgang Afrika. Den første afkoloniseringsbølge fjernede kolonialismen fra Asien, den anden bølge omkring 1960 efterlod kun få europæiske besiddelser i Afrika.

Afkoloniseringsprocessen bakkedes op af såvel USA som Sovjetunionen, og FN udviklede sig hurtigt til et talerør for de nyligt selvstændige stater fra den tredje verden, et talerør der blev brugt til at presse på for at få de sidste rester af kolonialismen afskaffet.

TEKST
36

“OPGIV INDIEN”-RESOLUTIONEN 8. AUGUST 1942

I Indien var der blevet stillet krav om selvstændighed allerede i 1920. Med Anden Verdenskrigs udbrud fik uafhængighedskravet ny aktualitet, for briterne havde brug for og udnyttede Indiens ressourcer – ikke mindst de indiske soldater. Den indiske befolkning repræsenteredes først og fremmest af Den Al-indiske Kongres. Den britiske regering fremsatte tilbud om, at Indien kunne blive en selvstyrende stat inden for Commonwealth, men briternes tilbud var ikke tilstrækkelige for Kongressen, der vedtog nedenstående resolution, der kaldtes “Quit India”-resolutionen.

Komitéen for Den Al-indiske Kongres har meget omhyggeligt overvejet det forslag, den modtog fra arbejdsgruppen d. 14. juli 1942¹, og har ligeledes overvejet de senere begivenheder, herunder også udviklingen i krigen², udtalelser fra ansvarlige talsmænd for den britiske regering og kommentarer og kritik fremlagt i Indien og i udlandet.

ATLANTPAGTEN 4. APRIL 1949

I perioden 1947-1949 voksede spændingen i Europa. Efter dannelsen af de to tyske stater i 1948 blev Vesterlin udsat for en sovjetisk blokade, og i Tjekkoslovakiet – det eneste østeuropæiske land, der stadig havde et flertarsystem – indførtes det kommunistisk etpartistyre i 1948. Den amerikanske Kongres vedtog en resolution, der betød, at USA fik mulighed for at indgå i militære alliancer i fremtiden. Det danner baggrunden for oprettelsen af Atlantpagten, hvor USA og Canada var medlemmer sammen med Storbritannien, Frankrig, Holland, Belgien, Luxembourg, Norge, Danmark, Island, Italien og Portugal.

Indledning: Deltagerne i denne traktat bekræfter på ny deres tilhøj til formålene og grundlæggelserne i De Forenede Nationers pagt og deres ønske om at leve i fred med alle nationer og alle regeringer.

De er fast besluttede på at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur, som hviler på demokratiets og den personlige friheds grundlæggelser og på lovens herredømme.

Deres stræben er at fremme stabilitet og velfærd i det nordatlantiske område. De er besluttede på at forene deres kræfter til fælles forsvar og til bevarelse af fred og sikkerhed.

I overensstemmelse hermed er de blevet enige om nedenstående Nordatlantiske Traktat:

Art. 1. Deltagerne forpligter sig til som foreskrevet i De Forenede Nationers pagt at bilægge enhver international stridighed, i hvilken de måtte blive inddraget, ved fredelige midler på en sådan måde, at mellemfolkelig fred og sikkerhed såvel som retfærdigheden ikke bringes i fare, og til i deres mellemfolkelige forhold at afstå fra trusler eller magtanvendelse på nogen måde, som er uforenelig med De Forenede Nationers formål.

Art. 2. Deltagerne vil bidrage til den videre udvikling af fredelige og venskabelige mellemfolkelige forhold ved at styrke deres frie samfundsordninger, ved at hidføre en bedre forståelse af de grundlæggelser, som disse samfundsordninger hviler på, og ved at fremme almindelig stabilitet og velfærd. De vil søge at fjerne uoverens-

stemmelser i deres internationale økonomiske politik og vil tilskynde til indbyrdes økonomisk samarbejde.

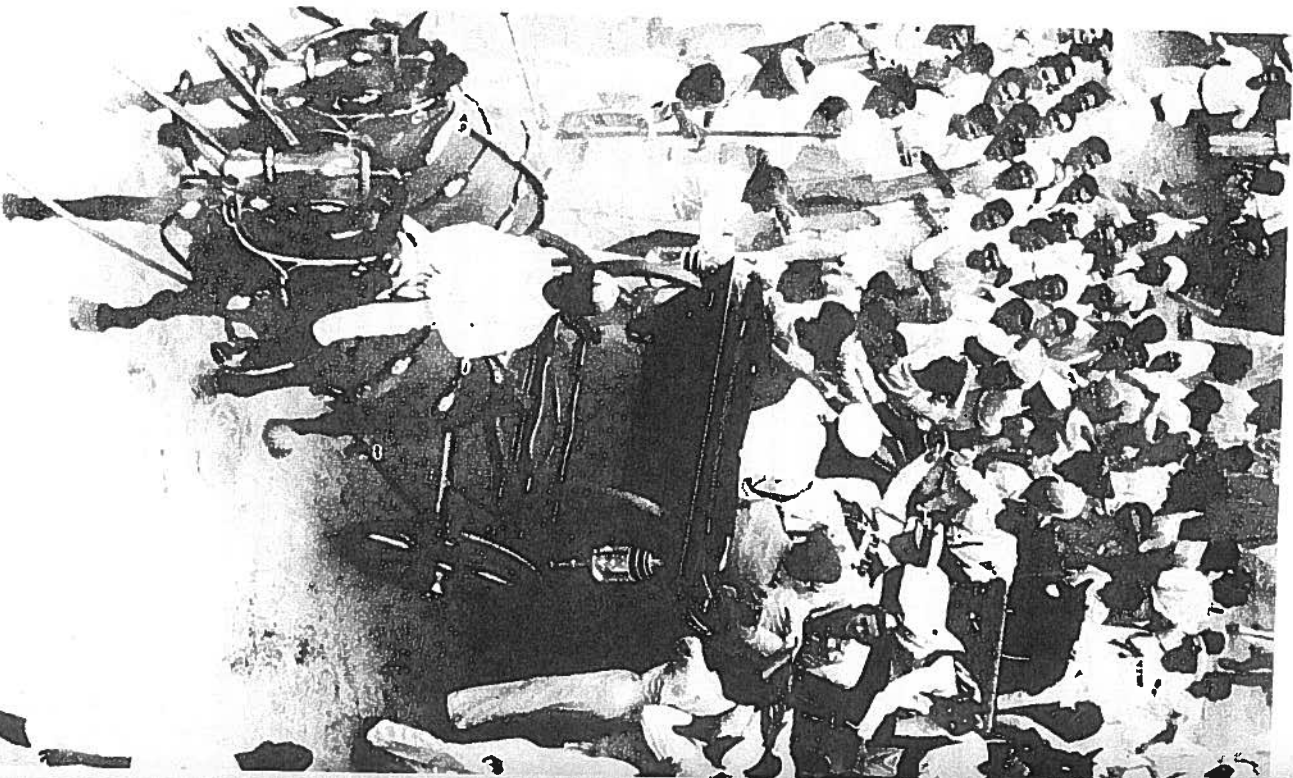
Art. 3. Med henblik på mere effektivt at virkeliggøre denne traktats formål vil deltagerne, hver for sig og i fællesskab, gennem stadig og effektiv selvhjælp og gensidig hjælp opretholde og udvikle deres individuelle og kollektive evne til at imødegå væbnet angreb.

Art. 4. Deltagerne vil rådføre sig med hinanden, når som helst nogen af dem mener, at nogen af deltagernes territoriale integritet, politiske uafhængighed eller sikkerhed er truet.

Art. 5. Deltagerne er enige om, at et væbnet angreb mod en eller flere af dem i Europa eller Nordamerika skal betragtes som et angreb mod dem alle; de er følgelig enige om, at hvis et sådant angreb finder sted, skal enhver af dem under udøvelse af retten til individuelt eller kollektivt selvforsvar, som er anerkendt ved artikel 51 i De Forenede Nationers pagt, bistå den eller de således angrebne deltagende lande ved straks, hver for sig og i forståelse med de øvrige deltagende lande, at tage sådanne skridt, derunder anvendelse af væbnet magt, som hver af dem anser for nødvendig for at genoprette og opretholde det nordatlantiske områdes sikkerhed ...

Art. 9. Til overvejelse af spørgsmålet vedrørende traktatens gennemførelse opretter deltagerne herved et råd, hvori hver af dem skal være repræsenteret. Rådet skal være således organiseret, at det til enhver tid ufortøvet kan træde sammen. Rådet skal oprette sådanne underinstitutioner, som måtte være nødvendige; det skal navnlig omgående nedsætte en forsvarskomite, som skal afgive indstilling om forholdsregler til gennemførelse af bestemmelserne i artiklerne 3 og 5 ...

Art. 13. Efter at traktaten har været i kraft i 20 år, kan ethvert deltagende land opføre sig med at være deltager ét år efter, at det har opsigts traktaten ved meddelelse til den amerikanske regering, som vil underrette de andre deltagende landes regeringer om deponeringen af hver enkelt opsigelse.

Den sidste engelske vicekonge i Indien Lord Mountbatten på afskedskøretur gennem New Delhi på selvstændighedsdagen den 15. august 1947.
Kilde: Allan Bullock: The Twentieth Century, London 1971.

Komiteen godkender og tilslutter sig den resolution og er af den opfattelse, at senere begebenheder yderligere gør den endnu mere berettiget og har gjort det klart, at den øjeblikkelige afslutning på britisk herredømme i Indien er påtrængende nødvendig, både for Indiens skyld og for de allieredes skyld. Fortsættelse af dette herredømme nedværdiger og svækker Indien og svækker gradvist dets evne til at forsvare sig selv og til at bidrage til verdensfrihedens sag ...

Indiens frihed må blive symbolet på og forspillet til frigørelsen af alle andre asiatiske nationer under udenlandsk dominans. Burma, Malaya, Indokina, Hollandsk Ostindien, Iran og Irak må også opnå fuldkommen frihed. Det må stå klart, at ingen af de lande, der nu er under japansk kontrol, bagefter må underkastes en anden kolonimagts herredømme eller kontrol ...

Komiteen for Den Al-indiske Kongres vil endnu engang, i dette sidste øjeblik, forny sin appel til briterne og de allierede i verdensfrihedens interesse. Men komiteen føler, at det ikke længere er berettiget, at den holder nationen tilbage fra at forsøge at sætte sin vilje igennem over for en imperialistisk og autoritær regering, som dominerer den og forhindrer den i at arbejde for sine egne interesser og for menneskehedens interesser. For at forsvare Indiens umistelige ret til frihed og uafhængighed beslutter komiteen derfor at godkende iværksættelsen af en folkelig kamp med ikke-voldelige midler af størst muligt omfang, så at landet kan udnytte hele den ikke-voldelige styrke, det har samlet gennem 22 års fredelig kamp. Sådan en kamp må nødvendigvis ledes af Gandhi³, og komiteen anmoder ham om at tage ledelsen og vise nationen, hvilke skridt, der skal tages.

Komiteen appellerer til Indiens folk om at møde de farer og prøvelser, der venter dem, med mod og udholdenhed, og at stå sammen under Gandhis lederskab og udføre hans instruktioner som disciplinerede soldater for Indiens frihed. De må huske på, at ikke-vold er grundlaget for denne bevægelse. Der kan komme et tidspunkt, hvor det kan blive umuligt at give instruktioner, eller hvor instruktionerne ikke kan nå vort folk, og hvor intet kongresudvalg kan fungere. Når det sker, må hver mand og kvinde, der delager i denne bevægelse, arbejde videre på egen hånd inden for rammerne af de generelle retningslinjer, der er udstukket. Enhver inder, der ønsker frihed og stræber efter den, må være sin egen vejviser, der opmuntrer ham til at følge den hårde vej, hvor der ikke gives noget hvil, og som til sidst fører til Indiens uafhængighed og befrielse.

Til slut: Den Al-indiske Kongres har fremsat sit eget syn på Indiens fremtidige regeringsform, men Kongressen ønsker at gøre det helt klart for alle berørte, at den ikke har til hensigt at vinde magten ved at iværksætte denne massebevægelse. Magten vil, når den kommer, tilhøre hele folket i Indien.

1. Komitéen traf beslutninger på Kongressens vegne, mens det var arbejdsgruppen, der havde ført forhandlinger med briterne. Den anbefalede en afvisning af briternes tilbud.

2. Fra december 1941 til april 1942 trængte japanerne i en lynkrig helt frem til Indiens grænse, men i juni 1942 tilføjede USA den japanske flåde et tilintetgørende nederlag, og i august 1942 begyndte en modoffensiv mod japanerne.

3. Gandhi (1867-1948) havde som kongressens åndelige leder udviklet den ikke-voldelige kamp, hvor man anvendte civil udydighed i massiv skala som våben mod kolonialmagten.

TEKST 37

FN-PAGTEN OM IKKE-SELVSTYRENDE OMRÅDER 1945

I april 1945, endnu før verdenskrigen var afsluttet, oprettedes De Forenede Nationer ved underskrivelsen af en pagt mellem de allierede, der var i krig med Tyskland og Japan. FN-pagten indeholder principperne for en ny verdensorden, bygget på lov og ret, på respekt for menneskerettighederne og for folkenes selvbestemmelsesret. Pagten indeholdt et specielt afsnit om kolonierne.

ARTIKEL 73

Medlemmer af de Forenede Nationer, som har eller påtager sig ansvaret for administrationen af områder, hvis folk endnu ikke i fuldt mål har opnået selvstyre, anerkender den grund sætning, at disse områders indbyggeres interesser er af altovervejende betydning. De påtager sig som helligt hverv forpligtelsen til, inden for det ved nærværende pagt oprettede mellemfolkelige freds- og sikkerhedssystem, til det yderste at fremme disse områders indbyggeres velfærd og med dette formål for øje:

a. at sikre, med behørig hensyntagen til de pågældende folks kultur, deres politiske, økonomiske, sociale og undervisningsmæssige fremgang, retfærdig behandling af dem og beskyttelse af dem mod misbrug;

b. at fremme selvstyre, at tage behørigt hensyn til folkenes politiske

ønsker og støtte dem i den fremadskridende udvikling af deres frie politiske institutioner overensstemmende med hvert områdes og dets befolkningers særlige forhold samt deres forskellige udviklingsgrad;

c. at fremme mellemfolkelig fred og sikkerhed;

d. at fremme opbyggende og udviklende foranstaltninger, at opmuntre til forskning, samt at samarbejde indbyrdes og, når og hvor det er hensigtsmæssigt, med særlige mellemfolkelige organer med henblik på den praktiske gennemførelse af de i denne artikel nævnte sociale, økonomiske og videnskabelige formål; og

e. regelmæssigt at fremsende til generalsekretærens underretning, med sådanne begrænsninger, som sikkerhed og forfatningsmæssige hensyn måtte kræve, statistiske og andre oplysninger af teknisk natur vedrørende økonomiske, sociale og undervisningsmæssige forhold i de områder, for hvilke de hver især er ansvarlige.

ARTIKEL 74

Medlemmerne af De Forenede Nationer er ligeledes enige om, at deres politik såvel med hensyn til de områder, hvorpå dette kapitel kommer til anvendelse, som med hensyn til deres moderlandsområder skal hvile på den almindelige grund sætning om godt naboskab med behørigt hensyn til den øvrige verdens interesser og velfærd i henseende til sociale og økonomiske forhold samt handelsforhold.

TEKST 38

PREMIERMINISTER ATTLEES ERKLÆRING 20. FEBRUAR 1947

Efter krigen stod det klart, at Storbritanniens tid som kolonimagt i Indien var forbi. Forhandlingerne om overgang til selvstyre kompliceredes nu først og fremmest af spændingerne mellem muslimer og hinduer i kæmpelandet. Skulle Indien forblive ét land, som Kongresspartiet ønskede, eller skulle muslimerne have deres egen stat, Pakistan, som Den Muslimske Liga ønskede? Den britiske premierminister, Clement Attlee (1883-1967) lagde i februar 1947 pres på de indiske politikere med følgende erklæring.

1. Det har længe været de skiftende britiske regerings politik at arbejde hen imod virkeliggørelsen af selvstyre for Indien. I overensstemmelse med denne politik har inderne fået overdraget et stadigt

voksene ansvar, og i dag bygger den civile administration og de indiske væbnede styrker i meget vid udstrækning på indiske embedsmænd og officerer. På det forfatningsmæssige område repræsenterede lovene af 1919 og 1935, som blev vedtaget af det britiske parlament, en betydelig overdragelse af politisk magt.¹ I 1940 anerkendte koalitionsregeringen² princippet om, at indere selv skulle udforme en ny forfatning for et fuldt ud selvstyrende Indien, og i tilbudet af 1942 indbød de dem til, så snart krigen var ovre, at oprette en grundlovgivende forsamling med dette for øje.

2. Hans Majestæts Regering mener, denne politik var rigtig og i overensstemmelse med sunde demokratiske principper, og siden den trådte til har den gjort sit yderste for at føre den igennem til virkeliggørelse. Premierministerens erklæring af 15. marts sidste år, som vandt bred tilslutning i Parlamentet og i befolkningen, gjorde det klart, at det var op til den indiske befolkning selv at vælge sin fremtidige status og forfatning, og at tiden efter Hans Majestæts regerings opfattelse var inde til, at ansvaret for styret af Indien gik over på indiske hænder.

3. Regeringens delegation brugte sidste år tre måneder i Indien med rådslagninger med indiske ledere for at hjælpe dem til at nå til enighed om en metode til at fastlægge en fremtidig forfatning for Indien, så at magtoverdragelsen kunne gennemføres hurtigt og gnidningsfrit. Det var først da det syntes klart, at der ikke syntes at kunne nås nogen aftale, hvis ikke delegationen tog et initiativ, at den selv fremsatte forslag.

4. Disse forslag, der blev offentliggjort i maj, forudsatte at Indiens fremtidige forfatning skulle fastsættes af en grundlovgivende forsamling, sammensat ... af repræsentanter for alle befolkningsgrupper og interesser i Britisk Indien og for de indiske stater.³

5. Efter delegationens tilbagevenden er en foreløbig regering blevet etableret i centret (hovedstaden), bestående af de politiske ledere fra de større befolkningsgrupper, en regering med vide magtbeføjelser inden for rammerne af den eksisterende forfatning ... I alle provinserne sidder der indiske regeringer, som er ansvarlige over for lovgivende forsamlinger.

6. Det er med stor beklagelse, at Hans Majestæts regering ser, at der stadig er uoverensstemmelser mellem indiske partier, som forhindrer den grundlovgivende forsamling i at arbejde, som det var hensigten ... Det er selve planens kerne, at forsamlingen skulle være fuldt ud repræsentativ.

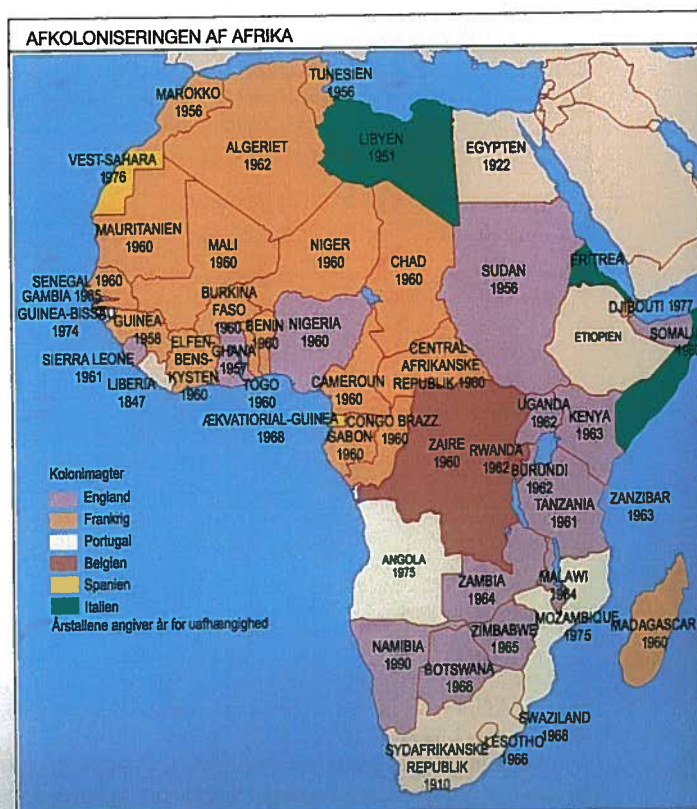
7. Hans Majestæts regering ønsker at overdrage sit regeringsansvar til myndigheder, der er oprettet i kraft af en forfatning, som er anerkendt af alle parter i Indien i overensstemmelse med regeringsdelegationens plan, men der er desværre i øjeblikket ikke nogen klar udsigt til, at en sådan forfatning og sådanne myndigheder vil blive skabt. Den nuværende usikre situation er yderst farefuld og kan ikke fortsætte i det uendelige. Hans Majestæts regering ønsker derfor at gøre det klart, at det er dens bestemte hensigt at tage de nødvendige skridt til overdragelse af magten i ansvarlige indiske hænder ikke senere end juni 1948 ...

10. Efter måneders hårdt arbejde af regeringsdelegationen var der blevet nået en høj grad af enighed om måden, hvorpå en forfatning skulle udarbejdes. Det var indeholdt i dens erklæring fra maj. Hans Majestæts regering accepterede her at anbefale Parlamentet at anerkende en forfatning, udarbejdet ... af en fuldt ud repræsentativ grundlovgivende forsamling. Men skulle det vise sig, at en sådan forfatning ikke er udarbejdet af en fuldt ud repræsentativ forsamling før det nævnte tidspunkt, må Hans Majestæts regering tage stilling til, hvem den centrale regeringsmagt i Britisk Indien så skal overdrages til på overgangstidspunktet, om den skal overdrages samlet til en form for centralregering for Britisk Indien, eller i nogen områder til siddende provinsguvernører, eller på en anden måde, som kan forekomme formfuldst og i det indiske folks bedste interesse.

1 Ved de nævnte love oprettedes et indisk parlament med meget begrænsede beføjelser, og indere fik sæde i vicekongens råde, der fungerede som en slags regering for Indien.

2 Under krigen dannede de to store britiske partier, de konservative og Labour, en koalitionsregering.

3 "de indiske stater" En del af Indien bestod af fyrstendømmer, der havde opretholdt formel uafhængighed under det britisk styre, mens det øvrige Indien styredes af Storbritannien.

Ver
kolon
i den
Sydr
I a
af eu
årela
magt
1994
syste

Nati
Udbr
Først
den i
orga
den s
euroj
gede
natio
udda
journ
euroj
satio
kunr
poste
om a